

Fux Pál karikatúrája

LEVELEZÉS

Kiskunmajsa, 1973. május 7.

Kedves Mindenki!

Ez a levél ezúttal mindenkinek szól. Azt nem ígérem, hogy hosszú lesz, mert fél óra múlva kezdődik a francia órák és ismételni is illene. (...)

Múlt pénteken Pesten voltam és szétnéztem kotta terén. Nos, a mellékelt kotta megvolt és azt most küldöm is. A másik kotta az Erkelben (zeneműbolt) nem volt. Ugyanis elfoglaltságomnál fogva ezúttal nem tudtam elmenni Gyöngyihez és az Erkelben próbáltam szerencsét, mivel az volt a legközelebb. Mit ad a jó Isten, hát másnap reggel fél hatkor, amikor mentem a buszhoz, hát mi díszeleg a Liszt Ferenc téri könyvesbolt kirakatában, mint a Beethoven. Variált témák. Holott előtte való nap a kiszolgáló azt mondta, bocsásson meg uram, de én még nem láttam nyomtatásban ezt a kottát és én nem is hiszem, hogy ez kapható. Kecskeméten meg akarták rendelni az NDK-ból. Ez is a tájékozatlanságot mutatja kotta terén. Lehet, hogy sok mindent meg lehetne kapni, de nem tudnak egyesek róla. S még az a legkomikusabb a dologban, hogy a kottát mi adtuk ki és nem külföldi kiadvány. Egy pillanatra felszaladt bennem a pumpa, mert olyan szívesen megvettem volna mind a kettőt és postáztam is volna ma, hiszen tudom, hogy ezek sürgősek. Így nem tehetek egyebet, mint 18-ig várni, akkor megyek újra Operába és azonnal megveszem a két kottát, ugyanis két füzetben van meg a kívánt mű. Tehát addig kérnék türelmet. Az nyugtat egy kissé, hogy az urak úgymint elmennek az NDK-ba és ott talán nem lesz szükségük ezekre a kottákra, s mire haza-

jönnek, akkorra meg már „tálalva” lesz nekik ez a mű. Közben ért egy nagyon kellemes meglepetés. Az első megrendelésem még tavaly szeptemberben felírt nekem a Sanyi bácsi egy Michael Haydn-orgonaversenyt, amire itt szent borzadállyal azonnal azt mondták, hogy hova gondolok én, ilyesmi még nálunk sem érhető el, esetleg Bécsben. Mit ad Isten a napokban kapok egy levelet Szegedről és értesítenek, hogy menjek a kottákért, mert megérkezett ez az orgonaverseny és még egy kotta a 4. Haydn-kettősverseny. Én ugyanis akkor ott hagytam ezt a megrendelést és teljesen megfeledeztem róla. S íme az udvariasság és a jó kapcsolat eredménye, megvan a kotta. Most nem tudok elmenni érte, de írtam Nekik és a napokban megjön ez a kotta is. Nos, mit szólnak az urak? Sokszor talán már azt hiszik, hogy a hosszú hallgatásban én nem is teszek az Önök érdekében semmit. De íme itt a bizonyíték és ez engem igazol. Ennyit erről. (...)

Hát ennyit mára. Legközelebb talán több időm lesz. A másik Beethovent 18-án fogom küldeni.

Addig is szeretettel üdvözlök mindenkit. Az uraknak óriási sikert kívánok az NDK-ban. Nem kell izgulniok, csoportban átengedik őket a cseh határon.

A mielőbbi viszontlátásra:

Karcsi (Kiss Károly)

A kották a Bónisnak elmentek!

Kolozsvár, 1980. december 12.

Kedves Sándorom,

koromhoz képest elég jól vagyok. Az egész házam, gyermekeim és unokáim átestek a vírusos gripán, egyelőre csak én úsztam meg eddig. Úgy látszik azok az undok és kegyetlen vírusok sem bírják az ilyen öreg és rágós bivalyhúst, mint amilyen az én 86 éves bélszínem. Ám én is mindennap szurkolok, nehogy ágy-nak essek, mert az én koromban az ágyból egyenesen a házsongárdi temetőbe cipelik a magam fajta öreg csontokat. Mi

is izgalommal várjuk a Zenetörténeti tanulmányok című munka második kötetét – mely nem késhet sokáig, mert már megcsináltuk a szedés második korrektúráját is. Csak az biztos, hogy papírhiány miatt az egyes tanulmányok szerzői nem kapnak tanulmányukról különnyomatot. Imrétől Magyarországból kaptam egy lapot. Vándorol szegény, hogy valahogy nyugtassa idegeit. Sohasem gondoltam, hogy ilyen érzékenyen érintette felesége halála. Remélem megnyugszik a változhatatlanban.

Kívánok úgy Neked, mint családod tagjainak ajándékokban gazdag ünnepeket és sokszor öllelek:

Pista (Lakatos)

Válasz:

Nagyvárad, 1981. február 1.

Drága István!

Mindenekelőtt elnézést kérek, hogy kedves levelezőlapodra, ilyen megkésve válaszolok. Az ok a következő: kedves soraidban említetted, hogy a Zenetudományi tanulmányoknak már a második korrektúráját is elvégeztétek. Így, arra gondoltam, hogy csak néhány napról lehet szó és kapható lesz az üzletekben. Nem így sikerült. Most már azonban valóban kapható és el is olvastam. Illetve nagyon alaposan áttanulmányoztam, mert nagyon sok örömet jelentett részemre ez a rendkívüli értékes kiadvány. No és az pedig külön boldogságot jelentett mindannyiunknak, hogy e kötet a Te tiszteletednek hódol. Ebből a szempontból sajnálom, hogy az én cikkem nem fért bele a kötetbe. S ezt csak azért említem, mert én is mesteremnek tekintelek.

Visszatérve azonban e remek kötetre, szívből gratulálok a nagyon értékes és végtelenül fontos írásodhoz. No és a könyv dedikációjához, amit nagyon-nagyon megérdemelsz. Minden elismerésem a Benkő úré, hogy megtalálta a módját e magas szintű hódolatnak is.

Ismételten sok-sok szeretettel és örömmel gratulálok és őszintén kívánom mindannyiunk nevében, hogy e soraim jó

egészségben, jó hangulatban találjon kedves Mindnyájatokat, mert csak így lehet a továbbiakban is még sok szép és értékes tanulmányt megírni.

Számtalanszor ölel:

Sándor

București, 21. XII. 1980.

Drága, Sanyi barátom!

Megkaptam a kedves leveledet amelyben közölted, hogy a mi közös barátunk, dr. Andrásy Gyula október 22-én újból előadta a „Cîndva suind un clin fierbinte” című szerzeményemet, nagy sikerrel. Kérlek add át neki köszönetemet. A zongorán kísérőt nem ismerem, de ha ő tanár és a filharmonikusokkal többször közreműködött, úgy hiszem, hogy nagyszerűen kísért.

A közölt terveiddel kapcsolatban a következőket mondhatom. Mate Ioannal nincs semmi féle összeköttetésem, én úgy vélem, hogy neheztel rám, mert nem jöttem Váradra a Hubic koncertre. Én akkor is beteg voltam. De ha Te beszélnél vele, úgy majd meg fogod látni a magatartását. Jó volna lemondani ezen személyről. Valaki más nem található Váradon aki ismer? Nem tudom elképzelni.

Ami az én jelenlétemet illeti ezen a „Medalion”-koncerten, én úgy vélem, hogy nem volna fontos, habár nagyon szeretném, ha ott lehetnék, t.i. a betegségem az utóbbi két évben kibővült egy Chardiopatie ischemică-vel, a kórházban való kezelése után az orvos tanácsolta, hogy kerülnöm kell mindenféle megerőltetést, és izgalmat. A hosszú út (650 km) București-Oradea, és a vele járó izgalmak (egy éjjel nemalvás), azután a koncert, amely rám oly nagy hatással lesz – úgy belátom, hogy az én jelenlétem nem föltétlenül szükséges, habár jó volna ott lenni és boldogan élvezni a műveim előadását. De hát ha a sorsom úgy hozta és így határozott, ebbe bele kell nyugodni. Ha mégis megpróbálnám, úgy ez egy katasztrófával végződne. „Medaliont” rendezni lehet az ünnepelt jelenléte nélkül is.

Különösen, hogy a körülmények kedvezőtlenek. Remélem, hogy mégis meg fogjátok tartani az októberi koncertet. A program összeállítása véget, én mellékelek egy listát a szerzeményeimről, amelyek a városi könyvtárba találhatóak (Váradon), és tanulmányozás végett a program összeállítását megkönnyíti.

Jó volna, ha a filharmóniát is bevonnátok egy szimfonikus művem előadására. Például a Rapsodia Bihoreana művem, amelyet a váradí filharmonikusok egy jó pár évvel ezelőtt előadták.

Ha azonban nem lehet megkapni a filharmonikusok szereplését, úgy a mellékelt kamara művekből és amelyek ezen kívül nálatok vannak egy szép programot lehet összeállítani.

Minden esetre köszönöm szívből a megemlékezést és a műsorba iktatást. Én büszke vagyok, hogy Enescu mesterrel kezdődik a ciklus.

A közelgő ünnepek alkalmával én és feleségem kívánunk az egész Családnak kellemes ünnepeket és boldog új évet.

Ölel barátod:

Cornel (Torsan)

Válasz:

1981. január 29.

Drága Barátom!

Sok szeretettel nyugtázom december 21-én küldött kedves leveledet. S egyben őszintén kívánom mindannyiunk nevében, hogy e soraim jó egészségben és jó hangulatban találjon mind a Kettőtöket.

Néhány szót ismét a szerzői estről: kamarazene-hangversenyéről van szó és én rendezem a Művelődési Ház keretében. Tehát, független a filharmóniától és így teljesen kizárt, hogy együttesen rendezzük meg. Az egy külön intézmény, amihez már nekem kevés közöm van és így jó is. A filharmóniának külön vezetősége van és azt csinálnak amit ők jónak látnak. Elég nekem a két művelődési ház kamarazene rendezvényei és az opera üzemeltetése. Mozart Bastien és Bastienne remekéből

eddig 29 előadást tartottunk. Most Pergolesi La serva padrona c. operának folynak a próbái. Ha elkészülünk vele, akkor együtt fogjuk játszani a Bastiennel. Annyit írok e témáról, hogy lassan meg fogod unni e témát.

Visszatérve azonban a szerzői estre, mondhatom, hogy nem probléma a bevezető előadás megtartása, mert akár a fiam is megcsinálhatja. Csak azért gondoltam Matei úrra, hogy jó kapcsolatban voltatok. Így azonban nem is szólok neki.

A műsor összeállítása sem probléma, mert több műved van a kottatáramban, mint amennyire itt szükségünk lesz. Tehát, merem remélni, hogy nem lesz semmi különösebb gondom a hangverseny megrendezésével, különben ne is legyen, mert szépen szeretném megoldani. Csak tudjam azt, hogy egészségesek vagytok mind a Ketten.

Nagyságos asszonynak kézcsókom küldöm, Téged sokszor ölel:

Sándor

Kolozsvár, 1981. január 15.

Kedves Sándor,

ahogy már megszoktad tőlem, ismét cudarul megkéstem az írással, mivel kapcsolatban némi enyhítő körülményként szolgáljon az, hogy mostanában nyakig voltam a komponálásban; egy-két kürtre, üstdobokra és vonószenekarra írt szimfónia befejező tételén dolgoztam, ezen kívül Terényinek – ki egy, a hazai magyar zeneszerzőnk munkásságáról szóló könyv anyagának összeállításán dolgozik, (Szabó Csaba felkérésére) –, részletes tájékoztatást kellett készítenem életmenetelem és műveimről, s mindez eléggé lefoglalt. Először is, ha véletlenül eddig nem tettem volna, Kedves Mindannyiotoknak a legjobbakat kívánom az újesztendőben családostul, s egyben igen köszönjük a Ti jóleső jókívánságaitokat.

Mondanom sem kell, mennyire örvendtem annak, hogy többek között nekem is kilátásba helyeztetek egy ottani szerzői estet novemberben, mellyel kapcsolatban a következőket írha-

tom: Kéred a zongoraszonátám és a két hegedű-zongora szonátát. A zongoraszonátám ottani bemutatásával teljesen egyetértek; a művet már csak azért is szeretem, mert ez volt életemben az első hangszeres mű, mely önállóan nyomtatásban megjelent. Viszont a két hegedű-szonátát illetően a helyzet az, hogy az elsőt radikálisan át akarom dolgozni, nevezetesen a 2-ik és harmadik tételét, első tétele, – persze lényeges módosításokkal, – viszont már úgy szerepel, mint a levelem elején említett szimfónia befejező tétele. A második hegedűszonáta, sajnos – túlságosan is magán viseli az alkotása évének – 1953-as stílusjegyeit, vagyis a túltengő népzenei hatást, ami különben az ötvenes évek, főleg elején írt legtöbb művet jellemez. S mivel én, akárcsak mások is a következő évek folyamán lassan kivetkőztünk ebből az írásmódból, s főleg ma már lényegesen modernebb zenei nyelvet használunk, a második hegedűszonáta előadását, annak már rég túlhaladott stílusa folytán nem óhajtom. Ezzel szemben helyébe ajánlhatnám a Hegedű-zongora szonátám, melyet 1968-ban írtam; persze, ha Te is egyetértesz velem. Igaz, meg kell jegyezni, hogy még a 2-ik hegedűszonáta kb. 16 perces mű, a hegedűszonáta éppen fele, kb. 8 perces. Most, már nem tudom aztán, hogy Nektek hozzávetőlegesen mennyi időtartalmú zenei anyag szükséges tőlem; nálunk, – s ahogy maga Borza is mondta, – egy szerzői esten a tisztán zenei műsor kb. 45-50 percet tesz ki, melyet egy kb. 10-15 perces bevezető ismertetés előz meg. Tehát mondhatni, kb. egyórás estről lenne szó. Nálatok mi az úzus?

Visszatérve szerzői estem konkrét nyélbeütésének lehetőségeire, várom szíves értesítésed, hogy az esten szereplő valamennyi mű – és melyekre gondoltatok? – mennyi időt vesz igénybe kb. Én a zongora-szonátámat küldöm minden esetre, időtartalma kb. 6 perc. Az esetleg szóhajóhető hegedű-zongora szonatinát, időtartalma kb. 8 perc, mint már írtam, küldöm, ha szükséges. Különben f. év áprilisban itt is lesz szerzői estem, melyen Borza – kivel beszéltem óhajodra –, tartja a bevezetőt, ugyanezt persze megteszi szívesen Váradon is majd novemberben.

Tehát várom szíves válaszod, ami a 45-50 perces zenei anyag összeállítását illeti; hogyha még esetleg lenne ott egy

olyan formáció is, mely rendelkezésre áll, közöld annak összetételét, hátha valamelyik kompozíciómmal segíthetnélek Téged a műsor összeállításában. Persze csak abban az esetben, ha erre esetleg szükség lenne; mert ha már Nektek megvan a kellő időtartalmú zenei anyag, annál jobb. De azért ne vedd mohó arcátlanságnak, ha szóba hozom, hogy nekem az Uniónál Bukarestben van egy igen jó referátumot elnyert művem, a második fuvola-zongora szvit, melyet esetleg ottan a kitűnő Foica Vasile eljátszana. Ha ez nem volna kivitelezhető, nincs semmi baj, én mindenesetre igen örvendenék ennek. A szvit különben Grabócz Margit magyarországi muzikológus vendégünknek is igen tetszett és érdeklődött nálam a mű kölcsönkérése felől, tudniillik az Unióunktól, Magyarországon való népszerűsítése végett. No, de mondtam már, hogy a mű ottani elmaradása a műsorból sem okoz bajt, végül is Ti döntitek el annak összetételét. Ha mégis szükségessé válnék a II. Fuvola-szvit előadása, a következő címhez forduljatok: Elena Alexandru, instructor, București, Str. Constantin Esarcu 2, sect. 1, Cod: 70149, Uniunea Compozitorilor din R.S.R. A művek sajnos egyetlen, megvásárolt példánya van, de bizonyára kiadják előadás végett.

De most már igazán be is fejezem levelem. Későn írtam Neked, de igazán kiadósan, miért is elnézést kérek. Kedves mindnyájatoknak ismételten sok jó kívánság, kézcsók és ölelés, kit ami illet, meg sok hálás köszönet Neked külön is:

Gábortól (Jodál)

Válasz:

Nagyvárad, 1981. január 25.

Kedves Gábor!

Nehezen vártam már a szíves soraidat. Most azonban, hogy megkaptam, annál nagyobb örömet jelentett részünkre. Érezük, hogy nincs semmi baj, sőt, több olyan dologról írtál, ami nekünk is kellemes örömet okozott. Szívvel gratulálunk kiemel-

kedő gyönyörű eredményeidhez. Na és a kolozsvári szerzői esthez is komoly nagy sikert kívánunk.

Talán mondanom is felesleges, mennyire boldogan olvastuk kedves leveledben, hogy egyet értel velünk a nagyváradi szerzői esttel kapcsolatban. Külön öröm, hogy Borza mester ezt a közreműködést is elvállalta.

Mi is egy órányira terveztük a szerzői estet, illetve, már az eddigiek sem voltak hosszabbak. Persze, nem tudom elképzelni, hogy Borza mester 15-20 perc után be tudja fejezni előadását. Komoly szókinccsel rendelkezik. Ez pedig azt jelenti, hogy 30-35 percnél nem nagyon lehet több zene. Örülnék azonban, ha a kért műveket mind megkaphatnám, mert nemcsak a szerzői esteken kell játszani értékes műveket. Azért is jó lenne, ha több mű állna rendelkezésemre, hogy alkalomnak megfelelően könnyebben tudjak válogatni. Nem minden kismelt kolléga áll kötélnek. Elsősorban a fuvolista nem. Megpróbálom azonban ezt az ügyet is elintézni. Elnézést kérek, hogy bővebben kérem a kottákat, mint amennyi a szerzői esthez szükséges. Azt is örömmel vállalom, hogy a másolási költséget megtérítem. Megéri nekem, hogy kottatáram műveiddel gazdagodjék.

Különösebben így sem panaszkodhatom, mert jócskán képviselve vagy. Éppen a napokban adtam oda az egyik helyi énekesnőnek A vitorla c. dalodat.

Sok szeretettel kívánok mindannyiunk nevében jó egészséget, jó hangulatot az egész kedves Családnak és sok-sok sikert.

Nagyságos asszonynak kézcsókom küldöm, Téged sokszor ölel:

Sándor

Nagyvárad, 1981. január 25.

Kedves Csire úr!

Mindenekelőtt elnézést kérek, hogy az *Előrében* megjelent cikkért csak most jelentkezem. Köszönöm. Ha az Ön neve alatt jelent volna meg, ahogy azt terveztük, nem késlekedtem volna

ennyit. Így azonban vártam a vihart. Talán oszladozik már, de elmúlni soha nem fog. Persze ez sem baj.

Kedves Csire úr, szíveskedjen gondolkodni a mellékelt cikk témáján. Ha előnyösnek tartja megjelenését szíveskedjen átjavítani, vagy bővíteni, és visszaküldeni. A helyi napilap kérte az évfordulóra.

Másik kérdés: ha meg lehetne venni a részemre Mozart Szöktetését és Schenk A falusi borbélyát, nagyon kérem legyen szíves megvásárolni. Természetesen csak zongora kivonatra gondolok. A Schenk-operát, ha másként nem lehet, talán egy xerox másolatot tud Ön csináltatni. Előre is köszönöm segítségét. Az összeg nem számít. Tekintettel arra, hogy semmi káros szenvedélyem nincs, ami pénzbe kerülne, legalább ilyenmire el kell költenem a zsebpénzemet, mert különben el fogom érni, hogy semmit sem kapok. Most minden Önön múlik, hogy milyen jövőnek nézek elébe. Hátha minden jóra fordul. Ha igen, ismételten köszönöm.

Kati (Andrássy) megkapta már az Ön zongoraművét? Hány perces? Mi is várjuk a dalokat és más alkotásait, hogy kezdhesük el a közreműködők felkérését. Tekintettel arra is, hogy nem minden kolléga áll kötélnek. Ez persze részletkérdés.

Sok szeretettel kívánunk mindannyiunk nevében jó egészséget, jó hangulatot, az egész kedves Családnak és sok-sok sikert. Nagyságos asszonynak kézcsókom küldöm, Gábort és Önt szeretettel köszönti:

Sándor

Nagyvárad, 1981. április 15.

Kedves László úr! (László Ferenc)

Köszönettel nyugtázom a kolozsvári újságot. S egyben szívből gratulálok a sok jelentős Bartók-cikkhez, amit az évforduló alkalmából írt.

Boldogan említtem meg, hogy nálunk is volt 6 rendezvény, amivel a zseniális zeneszerzőnek hódoltunk. Az is nagy öröm részünkre, hogy a Zenetudományi írások szerint Nagyvárad a

3. helyre került a Bartók-művek játszottságát illetően. E szerint a mi filharmóniánk megelőzte a marosvásárhelyit és a kolozsvárit. Ezeket az adatokat 1975-ben dolgozta fel Benkő úr.

Mellékelve küldöm a helyi lap egy oldalát. Nem tudtam, hogy keresi a Macalik készítette Bartók képeket. Szívesen odaadtam volna Önnek is.

A közelgő ünnepek alkalmából, sok szeretettel kívánok mindannyiunk nevében kellemes húsvéti ünnepeket kedves Mindnyájoknak.

Szívélyes üdvözlettel:

Sándor

Kolozsvár, 1981. április 17.

Kedves Sándorom,

végre tudok kicsit szuszogni és törődhetek postámmal is. Erősen el voltam foglalva, mert az unitárius egyház folyóirata, a Keresztény Magvető nagyobb cikket kért tőlem Találkozásom Bartókkal címen és annak megírásával foglalkoztam. Ugyanis a Bartók előadásomon ott volt a püspök és a Keresztény Magvető szerkesztősége is, és az előadásom befejeztével kérték a kéziratot, hogy azt közöljék. Ám nekem nem volt semmi leírásom, még jegyzetem sem, mert én mindig csak úgy kapásból, rögtönözve szoktam előadni. Arra kértek, hogy írjam mind azt le, amit olyan érdekesen elmondtam. Hát ezzel voltam lefoglalva, sőt még most sem vagyok a dologgal kész, de már unom a Bartók meséket: a magaméit is, így hát közlöm veletek, hogy ott voltam Sanyika Jodál brácsaszónátájánál és közölhetem, hogy nagyon szépen játszott és hálából kapott tőlem egy nyálás pusztit, minthogy úgy gondoltam, hogy pont ez hiányzott neki a boldogsághoz! Sajnálom, hogy Veled nem találkozhattam, de tudom, hogy Neked nehéz az utazás. Schmidt Magda is szépen kísérte Andrásst, aki viszont igen jól énekelte az Ady-Jodáldalokat. Szóval minden jól ment és a varadiak nem hoztak szégyent Haydn Mihály és Dittersdorf városára.

Kolozsvárt annyi megemlékezést tartottak és még tartanak Bartók 100. születésnapja alkalmából, hogy az nem is fér bele egy olyan nagy zenevárosba, mint Kolozsvár. Jodál nagyon boldog volt, élvezte a sikert, melyből soha senkinek sem jut ki elég az élete folyamán.

Bevallom Neked őszintén, hogy nagyon megörvendtem Benkő András művének és egykori tanítványaim kitűnő írásainak, melyek a Zenetudományi tanulmányok II. kötetében az én vén fejem tiszteletére nemrég megjelentek. Hiszen egy irrigáló férfinak (nem nőnek, mert azok másnak is örvendenek!) nincs nagyobb öröme, mintha a szak és szagtársak szeretettel veszik körül és elismerik egy élet munkásságának eredményeit. Nekem mindig azt mondják, hogy boldog lehetek, mert együtt élek és lakom unokáimmal és gyerekeimmal. Erre én azt szoktam válaszolni, hogy ez bár igaz, mégis őszintén így nyilatkozom a gyermek ügyben: nem az együttélés és lakás a legjobb, hanem a csinálásuk!

Különben Benkő András már szorgosan szerkeszti a III. kötetet, melyben a Te fontos és felette érdekes írásod is meg fog jelenni. Legfőbb ideje, hogy ezt a problémát megfogtad és feldolgoztad.

Egyáltalában nem dőltem el attól, hogy az Igaz Szó nem kért tőlem Bartók írást. Már esküszöm azt sem tudom, hogy mit írhatnék Róla, hisz már mindent, amit vele kapcsolatosan tudok, megénekeltem és elkántáltam. Különben is már a bibliában is megírták, hogy az öregek üljenek az ülepükön és ne sokat ugráljanak, mert már úgyis eleget zepperliztek. Nekünk már – pláne az én 87 évemmel – az a dolgunk, hogy segítsük a fiatalokat. És én már régen ezt teszem. Sőt tenni fogom addig, míg beköltözöm a házsongárdi temetőben elfekvő síromban, mely e spórolós világban olyan kicsi, hogy csak ülni lehet benne!

Kívánok mindannyiutoknak kellemes és szilvőriumban gazdag húsvétot és egyes menyecskék locsolgatását szagos ondóval.

A nyáron azért jó lesz, ha a melegebb idő beálltával átjössz hozzám is pár szóra (nem inkasszóra!), de addig is sok szeretettel ölellek:

Pista bácsi (Lakatos)

Kolozsvár, 1981. április 19.

Kedves Sándor,

legelőször is hálásan köszönöm a születésnapom alkalmával kifejezett jókívánságaitokat, igen örvendtem kedves megemlékezéseiteknek, a jóleső meleg soroknak.

Másodszor: Közölhetem, hogy Sanyinak igen szép sikere volt a mélyhegedű szonátám előadásával, s Feketéné is kiválóan oldotta meg a zongorarész-adta nehéz feladatokat. Technikailag és muzikálisan egyaránt remekül megvalósított produkció volt, s ez volt az általános vélemény is.

De csak elismeréssel szólhatok Andrásy Gyula és Schmidt Magda teljesítményéről is, kik teljes beleéléssel, finoman, poétikusan adták elő kínai dalaimat; előadásuk különös öröömre szolgált, hiszen éppen 20 esztendőre megkomponálásuk után (!) sikerült e dalokat először hallanom! És milyen jó előadásban. Légy jó kedves és ezért ismételten hálás köszönetem add át a négy kitűnő és rokonszenves előadónak, ki szeretettel és legjobb tudásával tolmácsolta műveimet.

De egyben mást is üzenek nekik Réveden: nagyon bánt és bosszant az, hogy a koncert után nem sikerült megvendégelnem őket. Kissé huzamosabban, tekintve, hogy hamarosan ki kellett menniök az állomásra. Ügyetlenségemért, bocsánatot kérek, de némi mentségül, az együttlét elmaradásáért szolgáljon az a tény, hogy a koncert végén az előadók – művészszoa hiányában –, elvegyültek a közönség egyes tagjaival. A számomra – kinek idejében kellett volna közölnie az előadókkal invitálási szándékát –, kínos lett volna a váradi művészeket másoktól elválasztva, külön elindulni, bár egyesek bizonyára nem számítottak arra, hogy meghívják őket. No – eső után köpenyeg –, ezen hiába is rágódom, de remélem, őszre tervezett váradi szerzőestemen a fenti értelemben simábban bonyolód-
nak le a teendők.

Harmadszor: Sanyi révén elküldtem számodra a zongoraszonatinát, a teljesen revidiált hegedű-szonátát és egy fagott zongora-darabot; hátha valamelyes hasznát veszitek nemcsak a

szerzői esten (esetleg), hanem, mint már írtad egyszer, – más alkalmakkor is. Hagyományos szórakozottságom folytán, a gyors búcsúzaskor – aktatáskámból kivéve a Neked szánt s fent említett műveket –, hozzáfogtam egy dossziárt is azokhoz, melyben személyemre és műveimre vonatkozó adatok voltak, – különben Borza adta vissza nekem. Kérlek Sándor lelkem, hogy ezeket a lapokat alkalom adtán valakivel, vagy postai úton, juttasd vissza nekem, lehetőleg a közeljövőben.

Nagyon köszönöm a Sanyitól átvett II. fuvola-szvit és a 3. oboa-darab partitúráját, melyekben meglepetéssel fedeztem fel a Szövetséghez annak idején felküldött, ceruzával írott kézirataimat. Most jut eszembe, Ţăranu egyszer mondta, hogy Bukarestben olyan xerox is van (kb. az Uniónál), mely ceruzás kottát is reprodukál. A két művet különben – miután számomra is készítettek egy-egy másolatot (xeroxszal persze) –, visszaküldöm nektek, mivel Te voltál oly szíves kikérni a Szövetségtől. Kb. meddig lehetnek nálam?

A nagyságos Asszonyoknak kézcsók, Téged Sanyival a régi szeretettel ölel:

Gábor (Jodál)

Válasz:

Nagyvárad, 1981. április 25.

Kedves Gábor!

Kimondhatatlanul örülök és boldog vagyok, hogy jól sikerült a mieink kolozsvári szereplése. Szívből gratulálok a szerzői esthez és a nagy sikernek. Ugyanis, e hangverseny kimondottan a Te kiemelkedő és jelentős munkásságod nagy sikere volt. Mindent meg fogunk tenni, hogy az itteni szerzői esteddel is meg legyél elégedve.

Megkaptam a fiamtól a három művedet. Köszönöm. Merem remélni, hogy használni fogjuk.

A két alkotásod, amit a fiamtól kaptál meg, addig lehet nálad, ameddig csak akarod. Lemásolás után azonban szíveskedj visszaküldeni, mert ezeket is szeretném játszani, amint alkalom

adódik rá. Ez pedig sokszor kiszámíthatatlan. S éppen ezért nem rossz, ha mindig készen várjuk, hogy telessünk valami érdemleges dolgot.

Említette a fiam, hogy a hangversenyen bejelentették, hogy az egyik dalod azért megy felvételtől, mert Weisz Ferdinánd Bukarestben van. Nos, akkor délután Sanyi partnere találkozott velem az utcán. Nagyon kérek, maradjon ez köztünk.

A nagyváradi szerzői esteddél kapcsolatban a következőre szeretnék megkérni: hangverseny után - ha nem fog nehezedre esni - minden közreműködőnek mondasz egy köszönő szót és kész. Ugyanis a hangverseny végeztével hazajövünk és kettesben elbeszélgetünk. Itt ez a szokás. Nagyon kérek, szíveskedjél szerény otthonunkra tekintettel lenni.

Kedves Gábor, ismételten gratulálok újabb gyönyörű sikeredhez és a legőszintebben kívánom, hogy még sok-sok hasonló nagy sikernek örülhessünk Veled együtt.

Nagyságos Asszonyomnak kézcsókom küldöm, Téged mindannyiunk nevében sokszor üdvözlő:

Sándor

Bukarest, 1981. június 8.

Kedves, jó Thurzó uram!

Megint kérelemmel jelentkezem. Az Enescu (magyar nyelvű) kötet még mindig nem került a nyomdába. A Kriterion rengeteg változtatást, toldás - foldást, és sajnos! - húzást kényszerített rám, amely nemcsak megcsonkítja, de el is húzza a nyomdába adást. De most már a végére járunk. A könyvben előfordulók, szereplők névjegyzékét készítjük. Ehhez kérem a segítségét néhány nagyváradi személlyel kapcsolatban, akiknek a születési és (ha már nem él) halálozási dátuma kellene, meg néhány szót arról, hogy ki mi volt az illető. Ezek a következők: Macalik József, Macalik Alfréd, Boda Breuer Oszkár, Guttmann Miklós, Adorján András, Sperenta tanár, Zigre Miklós (polgármester?), Rujdea főorvos, Wein?, Greceanu Baba, Katona Béla.

Kérem, ne haragudjék, hogy ezzel a kéréssel zaklatom, de nincs kihez forduljak. Az ügy sürgőssége miatt nagyon-nagyon kérem, hogy mielőbb írja meg nekem (már amit tud, vagy hamar beszerezhet) ezeknek a személyeknek az adatait. Mint az előbbiekért, úgy ezért is nagy hálára kötelez és viszontszolgáltatásra készen, - előre is köszönöm. Remélem, hogy a kötet kézírata hamarosan nyomdába kerül és az ősz elejéig - ha a jó Isten is úgy akarja - megjelenik. Természetesen küldök majd egy tiszteletpéldányt és majd megírom a kötet „kálváriáját”. Látja - éppen a kötet huzavonája miatt -, még mindig nem tudtam eljutni Nagyváradra. De mégis remélem, hogy sor kerül erre. Éppen ideje lenne már hosszasan elbeszélgetnünk. Még egyszer köszönöm a segítségét! Az egész Thurzó családot meleg baráti szeretettel üdvözlöm:

Pintér Lajos

Kolozsvár, 1981. december 18.

Kedves Sándor,

hálásan köszönöm neked ismételten váradi szerzői estem megszervezését, mely a Te szívós, odaadó és lelkes kiállásod híján nem hiszem, hogy egyáltalán nyélbeütődött volna. Különbözik: igazán jól és simán bonyolódott le az egész, más, hogy néhány régi ismerős távol maradt a hangversenyestről, s bizony mert ez a valóság, - ha a közreműködő gyerekkar hozzátartozói nem töltik meg a termet, vajmi kevesen lettünk volna. (...)

Egyszer aztán a fagott-zongora darabom is szóbajöhet ugye? Ezen óhajokat persze egyáltalán ne tekintsd sürgető jellegűeknek, csak felvettem neked, ki bizonyára tudni fogod, mit és mikor, meg hol lehet előadni. (...)

Nagyon köszönöm a megküldött plakátot és kritikákat és Kinda Péter meleg sorait, s igyekezni fogok, hogy az első, váradiaknak szánt mű a brácsa-nagybőgő szonáta legyen. S itt el nem mulaszthatom, hogy kedves fiadnak külön szerető köszönetet ne mondjak szíves közreműködéséért a koncerten, mint

előadó. Mikor látjuk legközelebb akár Jodál-mű nélkül is? Végül kedves mindnyájatoknak boldog ünnepeket. (...), Neked Sanyival együtt szívélyes, szerető baráti ölelés:

Gábortól (Jodál)

Válasz:

Nagyvárad, 1982. január 23.

Kedves Gábor!

El sem képzeled mennyire bosszant, hogy az 5 képet, amit küldtem, nem kaptad meg. Ugyanis el sem képzelhetem, hogy említés nélkül hagyta volna. Valakinek megtetszett és kivette a levélből.

De a baj nem jár egyedül és a másik bánatom pedig az, hogy nem sikerült az a vágyam, hogy mindenféle szempontból elégedett legyél a szerzői esttel kapcsolatban. Én például boldog voltam, hogy 76 db. jegyet eladhattunk. Az emeletre pedig azok járnak, akik hivatalból nem vásárolnak belépőt. Jó, hogy eljönnek. Azt sem szabad figyelmen kívül hagyni, hogy akkor héten 3 kamarazene hangversenyt rendeztem. Boldogan állíthatom, hogy sikeres volt. Még ma is örömmel gondolok vissza arra a sok megrendelésre, amit Tőled kértek. Tehát – szerintem – nincs itt semmi baj, csak egészség legyen és boldogan sok örömmel írnád tovább műveidet mindannyiunk örömére. (...)

Kolozsvár, 1982. január 4.

Kedves Thurzó úr!

Mindenekelőtt a család minden tagja nevében szeretnék kedves Mindnyájuknak erőt, egészséget kívánni. Szorgalmas munkálkodásának az új év is meghozza minden biztonnyal újabb gyümölcsseit – operabemutatókat, kamarahangversenyeket, szerzői esteket és így tovább, sok örömet a családtagok eredményes munkájában. (...), remélem ugyancsak találkozni fo-

gunk váradi zenei életből merített témákkal a Thurzó-társolyból kikerülve!

Minden jót kívánva üdvözljük kedves Mindannyiukat:

Benkő András

Buda, 1981. január 25.

Kedves Tanár úr!

Hálás köszönettel nyugtázom októberben írt levelét és külön is hálás vagyok azért a rendkívüli kedvességet sugárzó hangulatért, amivel soraiban megajándékozott.

Remélem, azóta mint minden más szempontból, úgy egészségileg is jól van Tanár úr és a Bük-fürdői pihenés gazdagon kamatozik a zenetörténeti búvárkodások számára is. Természetesen éppígy remélem, hogy családjának minden tagja, így a művész úr is kitűnően vannak.

A kottákat illetően; nagyon köszönöm a listát és pár szóban beszámolnék az eddigi végzetekről. Magán a listán sorrendben a 11./ és 12./ tétel megegyezik a 17./ és 18./ tételekkel; ez nyilvánvaló elírás; marad így 21 féle kotta. (Szerencsés számnak tartanám, ha babonás lennék.) – Ezekből már néhányat sikerült megszerezniem. Érdekes módon sem a pesti egyik legnagyobb kottásboltban a „Rózsavölgyinél”, sem az ugyancsak igényes Zenei Antikváriumban egyetlen egyet sem találtam a listán levők közül, bár a két helyen összesen bizonyára több mint száz fajta mélyhegedű kottát találtam, köztük sok újabbkori alkotást is. Egyes szerzőknek még a nevét sem találtam meg a raktáron levő kottákon sem a boltokban, sem a könyvtárakban, illetve azok katalógusaiban. Igazán örvendetes azonban, hogy ezeket Tanár úrék nemcsak ismerik, de zeneileg igénylik is Váradon. Svájci unokatestvérem, aki annak idején két évet végzett (jelesen) a pesti zeneakadémia mélyhegedű tanszékén Lukács Pálnál, szintén megnézte a listát, de sajnos neki egyetlen egy sincs meg ezek közül Zürichben, dacára annak, hogy igen aktívan muzsikál. Külön öröm volt számomra, hogy a jegyzékben annak

a Michael Haydn-nak három művét is találtam, aki maga a régi váradi püspöki székesegyház zeneigazgatója volt. Az ő kottáiból egyet már megszereztem, de úgy látom a másik kettőt is sikerülni fog.

Magam egyébként sajnos képtelen voltam az elmúlt néhány hónap alatt átutazni Váradra, túlságosan sok minden jött össze, külföldi látogatóim voltak, munkahelyemen az év végi teendők sűrűsödtek és saját lakásunk körül is bőven akadt tennivaló. Így még a rég aktuális kottarendezéshez sem jutottam hozzá, pedig bizonyára jóval kisebb a gyűjteményem, mint a Tanár úréké.

Abban a reményben zárom a soraimat, hogy miként a hullámvölgyre csak hullámhegy jöhet, én is hozzá fogok jutni, hogy ismét utazzam és akkor végre személyesen és részletesen is beszélgethetünk.

Kedves Mindannyioknak nagyon boldog és sikeres Újesztendőt kívánok, úgy Művész uramnak, mint minden más családtagjuknak szívélyes köszöntésem átadását kérve küldöm szívélyes üdvözetem:

Farkas Endre

Budapest, 1982. február 24.

Kedves Tanár úr!

Hálás köszönettel nyugtázom tavalyi kedves levelét. (...)

Nagyon örülök, hogy a Mozart-kotta és könyv tetszettek. (...)

Továbbra is őrzöm Tanár úr által adott kotta-kívánság-listát és igyekszem a hiányzókat pótolni, ahogy tudom. Svájc-ból sajnos egyet sem kaptam, nyilván egyszerűen nem ér rá az unokaöcsém utánajárni. Remélem van azonban a rövidesen újra megnyíló fővárosi könyvtári zeneműtárban. (...), szívélyes üdvözzellet:

Farkas Endre

Sibiu, 12 aprilie 1982.

Mult stimate Domnule Thurzo.

Calde mulțumiri pentru extrasul de ziar, pentru amabila Dvoastră atenție.

Colaborarea cu orchestra Dvoastră simfonică mi-a prilejuit o reală plăcere și voi reveni întotdeauna cu aceiași plăcere. Vă mulțumesc deasemenea pentru timpul atât de plăcut petrecut în ospitalierul Dvoastră cămin unde m-am simțit ca „acasă”. Cu cele mai bune gânduri și urări de sănătate Dvoastră, Doamnei - și din partea soției mele - rămân cu sinceră prietenie al Dvoastră,

Henry Selbing

Nagyvárad, 1982. augusztus 27.

Kedves Professzor úr! (Farkas Endre)

Megkaptuk a kottát, amivel nagy örömet szerzett nekünk. Hálásan köszönjük, hogy segítségünkre van egy-egy mű megszerzésében. S ezen keresztül sokat segít városunknak is. Sőt, lehetséges, hogy e művek az országban se találhatók.

Csak egy probléma van: Hogyan tudom Önnek kellőképpen viszonzni. Tekintettel arra, hogy nem igen van rá lehetőségen, ezért végtelenül örülnék, ha elfogadná a kották ellenértékét. Semmi olyan káros szenvedélyem nincs ami felemésztené szép jövedelmünket. Tehát, áldozhatok eme szenvedélyemnek, hogy én is tegyek valamit szülővárosoméért.

Tökéletesen megértem, hogy amikor itt tartózkodik nincs ideje látogatásokra, mert a gyakorlás minden idejét lefoglalja. Éppen ezért tessék telefonálni, hogy felkeressem Önt. Mindenkor rendezhetem dolgaimat úgy, hogy az ne okozzon gondot. Azért is jó lenne, hogy találkozzunk, mert sikerült valami kis szerény orgona-művet találnom az Ön részére.

Az operatársulatommal eddig 36 alkalommal játszottuk Mozart remekét a Bastien és Bastienne-t Most, Adam: A nürn-

bergi baba c. kisoperát próbáljuk. Még nem tudom mikorra tudjuk elkészíteni, mivel nagyon a kezdeti stádiumban tartunk. Természetesen a Bastien-ből még lesznek előadásaink.

Sok szeretettel kívánok Önöknek jó egészséget és minden jót, mindannyiunk nevében.

Szívélyes üdvözlettel:

Thurzó Sándor

Nagyvárad, 1982. október 18.

Kedves Benkő úr!

Szeptember 23-án válaszoltam önnek, mégis fontosnak tartom, hogy ismét írjak egy néhány sort.

A napokban levelet kaptam a Kriterion Kiadótól, pontosabban H. Szabó Gyula szerkesztő úrtól. Visszaküldte az írásomat, hogy kisebb változtatást végezzek rajta. S elküldte Szenik Ilona nagys. asszony véleményezését, hogy ennek alapján és az ő kérdései szerint végezzem el a módosítást, amit természetesen azonnal meg is tettem és visszaküldtem a véleményezéssel együtt. Ha találkozik Ön Szenik Ilona tanárnővel, tessék a nevemben megköszönni, hogy olyan szépen vélekedett szerény munkámról.

Különben Szabó úr azért is kért, hogy sürgősen küldjem vissza a dolgokat, mert szeretné már most ősszel nyomdába adni a kötetet. Tehát, ha minden jól sikerül, nem fog áldozatul esni a spórolásnak.

Küldtem Önnek a mi műsorfüzetünkéből. Remélem, hogy már megérkezett. Mellékelve küldöm a fesztiválunk műsorát. Örömet jelentett részünkre – még hozzá nagyot –, hogy Bartók: V. vonósnygyese is sorra került. Nagy sikere volt a magyar operának is a tenorista kivételével. (...)

Szívélyesen üdvözli:

Thurzó Sándor

Nagyvárad, 1982. december 29.

Kedves István! (Lakatos)

(...) Utóbbi levelemben elfelejtettem megemlíteni, hogy milyen örömet jelentett részünkre az *Utunk*-ban megjelent nagyszerű visszaemlékezésed Kodályról. (...)

Most pedig teljes lendülettel készülünk január 12-re, amikor Cornel Țăranunak tartunk szerzői estét. Márciusban Terényi Edének, májusban pedig Ludovic Feldman következik születésének 90. évfordulója alkalmából. Különben, a feladatok már hónapokkal ezelőtt minden előadó megkapta. A nagytöbbség lelkesen készül is, de egy-egy személy komolytalansága sok izgalmat jelent részemre. Persze, annak csak örülhetek, hogy vannak lelkes emberek, akik boldogan vállalnak még ilyen nehéz műveket is, mint az említett három zeneszerző.

(...), Számtalanszor ölel és csókol:

Sándor

Győr, 1983. március 11. Nr. 142.

Drága Sanyi bám!

Február 20-i sorszámozásom szerinti 140.- kedves leveledre március 4-én (nr. 141) küldtem egy előzetes levlapot, hogy időben jelezzem: Megvan a Kodály Zoltán levelei c. könyv, nehogy esetleg Te is beszerezni próbáld. – Csak az átvitele fog egy kicsit késni VI. kötetemmel együtt, mert időközben megszületett Cicanak egy közel 4 kg-s fia (császárral) s ez késleltetni fogja hazalátogatásunkat. Hanem ha volna véletlenül valakid itt valahol, pl. Budapesten, aki átmegy néha Romániába, oda irányítanám a küldendőket. Sőt megszaporodva, mert rövidesen az Állami Zeneműkiadónál is megjelenik egy népdalkantátám (a korrektúráján rég túl vagyunk) és borsodmegyei népdalgyűjtésem egy kötete (ezt Miskolcon adják ki).

Írod: „... ha olyan helyekre mehetnék, ahol még nem voltam...” Mi tudunk egy ilyen helyet! Öt folyó, hegyek-völgyek,

erdők...gyönyörű strand, kitűnő termál, van színháza, balettje, hangversenyek, múzeumok, még zenei is. E várost Győrnek hívják, Sanyikám, már eléggé megbüntettél bennünket... s mi e nyáron sehova se megyünk, hogy itthon találj bennünket.

Most azonban nagy út előtt állunk – Német Szövetségi Köztársaságban május 4-én műveimből hangverseny lesz, azaz szerzői est, melyre meghívtak s el kell mennünk.

Nagyon örvendünk Sanyi sikereinek.

A remélt viszontlátásig is szeretettel ölelünk Benneteket.

Laci és Magda
(Halmos László)

Oradea, 1983. június

Mult stimata și iubite Thurzo Alexandru.

Anul acesta la data de 21 oct., se împlinesc 100 (una sută) de ani de la nașterea lui Fr. Hubic. Cu acest prilej se va organiza de către „Muzeul Țării Crișurilor” în colaborare cu „Comitetul de Cultură” al jud. Bihor, un simpozion Fr. Hubic, care să marcheze printr-o binemeritată festivitate personalitatea marelui maestru al armoniilor.

Sînteți invitat ca și din acest prilej, să participați și Dvoastră la program cu aceea ce veți găsi potrivit.

Cu deosebită stimă:

Prof. Ioan Matei

Post scriptum:

Cred că ar putea să rămînă tema din 1972, „Activitatea lui Fr. Hubic, oglindită în presa maghiară din Oradea”.

Bukarest, 1987. január 27.

Kedves Thurzó úr!

Azt se tudom, előbbi, hosszúra sikerült levelemet megkaptae vagy sem, máris újabbal zaklatom. Dehát, ez a helyzet, nem tehetek róla. Néhány problémát - ha lehetne - el kellene végeznünk, együttes erővel. Remélem sikerülni fog.

1. / Küldjön nekem egy részletes önéletrajzot, melyből kiderül minden jelentős probléma; személyi adatok, tanulmányi évek-helyek, tanárok-tanítók, akikre szívesen emlékszik (és akikre nem!); munkássága a muzsika birodalmában: együttesek, melyekkel közreműködött (lehetőleg évszámokkal); muzsikuskok, akikkel együtt játszott - dolgozott; megjelent írásainak bibliográfiája: szerző, cím, publikáció, év stb.; zenei népszerűsítő előadások (rádió, művelődési házak, iskolák stb.); a szerzői estek bibliográfiája (függetlenül attól, hogy ezzel mások is foglalkoztak-foglalkoznak); kísérletek (sikerültek vagy nem) a nagyváradi zenészszínpad (operaház stb.) megszervezésére: megvalósítások ezen a téren (lehetőleg bibliográfiai rigurozitással, de ha nem, hozzávetőlegesen) stb.; a Thurzó családról megjelent anyagok bibliográfiája: szerző, cím, lap, dátum; egyéb megjegyzések, nézetek, vélemények a váradi zenei élettel és a hazai, ill. az egyetemes zenei élettel kapcsolatban.

2. / Szükségem volna, ha meg lehetne szerezni, Bihari Sándor két művének a kottájára és szöveggönyvére: Rózsa és Ibolya az egyik, Kádár Kata a másik. Természetesen ének-zongora példányra volna szükségem, bár a partitúra volna - ha lehetne - az igazi. Ami a Kádár Katát illeti, azt Andrassy Katitól is megérdeklődöm, de a Rózsa és Ibolya - azt hiszem - Thurzó úr nélkül nem juthat el hozzám. Kevés időre volna szükségem rá: addig, amíg a szükséges elemzéseket elvégzem. Ha nem lehet, azt is írja meg. Esetleg tudassa velem, hol találhatnám meg a kéziratot, kitől kellene elkérnem.

Ezek volnának ezúttal a „sürgősebb” kívánságaim. Ha lehet legyen a segítségemre. Egyúttal tudatom, hogy / bár nem kaptam

meg, de láttam, járt a kezemben – megjelent a Zenetudományi írások 1986-os száma, melyben a Boda házaspárról megrendelt tanulmányomat közölték. Bár a téma Bodáékról szól, körük sűrítettem néhány jelentős váradi muzsikus-megnyilvánulást, s ez igen sok név bevetését szükségelte. Ha kapok példányokat – ígérek ugyanis szerzői példányokat –, azonnal postázok Önnek is egy darabot. Az itteni könyvesboltokban – a Kriterion-boltban sem – kapható, remélhetőleg: egyelőre. A kiadónál a kötet szerkesztője közölte velem, hogy arrafelé irányították a számokat, hogy elsősorban az ottaniaknak biztosítsák a köteteket.

Én ugyan írtam Borikának erről, de – ha nem veszi rossz néven – értesítsen Ön is, hátha megszerzi valahogy. Addig is kívánok Önnek és b. családjának mindent, amit magamnak is kívánnék.

Szeretettel:

Csire

Ui: Telefonáltam többször Fekete Erzsébetnek, de úgy látszik nem volt szerencsém beszélni vele. Hívja fel, legyen szíves és tudakolja meg: eljutott-e hozzá a fokozati dolgozata. Egyik váradi ismerős leánykával küldtem el. Már két hete, de se a lányka, se Fekete Erzsébet nem jelezte a küldemény helyzetét.

Köszönettel:

Csire

Válasz:

Nagyvárad, 1987. február 28.

Kedves Csire úr!

Leveleink útközben találkoztak. Egyet a fiam bukaresti útja előtt küldtem, a másodikat a pótlásokkal Sanyi vitte.

Természetesen azonnal telefonáltam Erzsikének, amint elolvastam az Ön levelét. Minden rendben van, s talán mondanom sem kell, mennyire örül, hogy kapcsolatban lehet Önökkel. No és ez nekünk sem mellékes.

Itt küldöm Bihari Sándor Kádár Kata zongora kivonatát, s 4 pótlással és a nyomtatott példányt. Sajnos, a Rózsa és Ibolya

zongora-kivonata nem került elő az özvegnél, de a szöveget és a 4 énekszólamot itt küldöm. Valószínűnek tartom, hogy a zongora-kivonat a Budapesten élő gyermekeinél van, az Ember tragédiája c. operájával együtt. Ugyanis ilyet is írt. Említette Sanyi, hogy szeretné átnézni Bordás Tibor: Adatok a nagybögő történetéhez c. könyvét. Ezt is itt küldöm. Készségesen segítettem Bordást a nagyváradi dolgokkal (Dittersdorf, Pichl, Pischlberger stb.) és természetesen nem vártam tőle köszönetet, de annyit elvártam volna, hogy jelezze, hogy megkapta. Különben ez is mellékes, a lényeg az, hogy ebben a kiadványban is szerepel Nagyvárad, a mi szeretett városunk.

Hálásan köszönöm az Alkotás és demokrácia c. könyvet, és Buletin artistic-et a szép dedikációkkal. Itt említem meg a Zenetudományi írárok 4. kötetében megjelent gyönyörű írását is, amihez szívből gratulálunk, és köszönjük, hogy mindig gondol ránk.

Kedves Csire úr, amit eddig írtam az könnyen ment, de magunkról, különösen magamról, ez már terhes...

Nagyváradon születtem 1920. március 17-én. Hétéves koromban kezdtem hegedűt tanulni Weisz Sámueltól. Jóval később a 40-es években pedig összhangzattant dr. Szalay Elemértől.

1936-tól tagja voltam a Macalik Alfréd és Breuer Oszkár vezette helyi kamarazenekarának. 1937-től kiségitőként játszottam a színházi zenekarban; 1942–56 mint koncertmester, kisebb megszákításokkal.

1941–44 között középiskolát végeztem magánúton. A változás egy ideig nem tette lehetővé a továbbtanulást, de 1956-ban leérettségiztem.

1949. február elsejétől alapító tagja voltam az Állami Filharmoníának. Előzőleg önkéntesen vettem részt a társaság munkájában. Az államosítást Romulus Botto oldotta meg. Amíg ide eljutott, abban Ön is részt vett. Az Állami Filharmonióban nemcsak játszottam, hanem a kottatárosi teendőket is elláttam önkéntesen. Kb. 15 000 oldalt másoltam. Persze, az egész család segített ebben a munkában, ugyanis, ezt 2–3 év alatt oldottuk meg. No és természetesen éveken keresztül, ha kellett a művészeti titkári teendőket is boldogan elvégeztem.

1956–59 elejéig a helyi Állami Bábszínház zenei vezetője voltam. Pergolesi: Az úrhatnám szolgáló c. vígoperából – az Ön segítségével – bábopera előadást tartottunk. Összesen nyolcszor ment.

1959. április 1-től ismét a filharmónia tagja voltam 1973. március 31-ig. Ekkor lettem nyugdíjas.

1950-es évek elején a helyi Népművészeti Iskolában egy évig tanítottam.

1977-ben megszerveztem a kamaraoperát a helyi Szakszervezetek Művelődési Háza keretében. Mozart: Bastien és Bastienne c. kis remekével kezdtünk. Patka Eta – szoprán, dr. Andrássy Gyula – tenor, Báncsvov Károly – bariton, közreműködött a filharmónia, vezényelt Acél Ervin. Rendezte: Dorel Urlăţeanu érdemes művész. Eddig 43-szor ment, többszöri szerepcserével. Kivéve dr. Andrássyt, aki mindmáig oszlopos tagja e társulatnak. Csak az első előadás ment zenekarral, a többi zongorakísérettel oldjuk meg. Ma már hangversenyszerűen adjuk elő, kamarazene hangversenyek keretében. 1985-ben Megéneklünk, Románia versenyen – koncertszerűen – Doru Popovici: Az éjféli kihallgatást mutattuk be. Dr. Andrássy Gyula – tenor, Boboia Marian – bariton, Schmidt Magda zongora kíséretével. Most, Dittersdorf: L'amore disperzato egyfelvonással készülünk. Boros-Konrád Erzsébet – szoprán, dr. Andrássy – tenor, Ridzyk Gyöngyi – zongora. Rendező: Pop Vasile. Az anyagot dr. Romeo Chircoiaşiu úrtól kaptam. Visszatérve a kis Mozart-operára meg kell említenem azokat a szereplőket, akik a legtöbbször felléptek a már említetteken kívül: Szabó Rozália, Sabău Carmen, a feleségem, Boboia Marian és Pap János.

Kamarazene rendezvényeinken a következők szerepelnek a leggyakrabban. Mărunţelu Ágnes, a 17-es Általános Iskola kórusával. Énekesek: Papp Magda, Boros-Konrád Erzsébet, Kovács-Tatár Judit, Drimba Nóra, dr. Andrássy Gyula, Papp János és a feleségem. Zongora: Antal Ilona, Schmidt Magda, Fekete Erzsébet, Horváth Magda, Oszaczky-Andrássy Katalin, Polgár-Bordás Erzsébet, Popescu-Tier Enikő, Hegedű: Tokaji Ágnes. Van egy brácsista is. Cselló: Crişan Gheorghe, Sikes Ágnes, Bőgő: Berindán Péter, Antal István, Kinda Péter.

Készítettek velem néhány rádióinterjút a kolozsvári és a marosvásárhelyi adások részére, vagy a bukaresti TV magyar adása, de ezek nem is számítanak.

Íme a szerzői estek:

1929. május 23.	Dr. Szemethy Géza
1932. december 11.	Soós András
1936. április 26.	Tárcza Bertalan
1941. június 19.	Várady Aladár
1947. január 5.	Guttman Miklós
1952. május 16.	Bihari Sándor
1955. április 21.	Bihari Sándor
1968. március 6.	Bihari Sándor
1969. március 20.	Bihari Sándor
május 7.	Bihari Sándor
1970. október 25.	Rátz Pál
1971. január 27.	Bihari Sándor
június 30.	Corneliu Torsan
november 24.	Csire József
1972. szeptember 1.	Lóry István
1973. március 28.	Bihari Sándor
augusztus 26.	Ridzyk Gyöngyi
1975. augusztus 20.	Lóry István
1976. március 31.	Bihari Sándor
1977. szeptember 28.	Bihari Sándor
1978. október 25.	Bihari Sándor
december 6.	Macalik Alfréd
1979. június 13.	Ludovic Feldman
október 31.	Bihari Sándor
1980. október 29.	Bihari Sándor
1981. február 11.	Dan Voiculescu
március 13.	Bihari Sándor
május 6.	Ludovic Feldman
szeptember 16.	Mansi Barberis
október 14.	Corneliu Torsan
november 17.	Jodál Gábor
december 9.	Elise Popovici

1982. január 13.	Csire József
március 17.	Myriam Marbe
június 9.	Irina Odăgescu-Țuțuianu
1983. január 12.	Cornel Țăranu
április 6.	Terényi Ede
május 4.	Ludovic Feldman
október 4.	Sigismund Toduță, (Filharmónia rendezvénye)
1984. március 14.	Liviu Comes
szeptember 12.	Bihari Sándor
1985. február 13.	Dumitru Capoianu
március 13.	Csire József
november 13.	Kozma Mátyás
1986. március 12.	Alexandru Velehorschi
november 5.	Dumitru Bughici
1987. február 27.	Tudor Jarda
- (Avram Geoldes rendezvénye a Szakszervezetek Művelődési Háza keretében. Én a Municípiumi Művelődési Házban tartom.)

Thurzó Sándor: *Giovanni Battista Pergolesi*, 1958. Műsorfüzet.
Alexandru Thurzó: *10 ani de la moartea lui George Enescu*,
Crișana, 1965. május 4.

Thurzó Sándor – Tuduka Oszkár: *Michael Haydn városunkban*, Fáklya, 1967. július 15.

Thurzó Sándor – Tuduka Oszkár: *Koncertek a XVIII. század derekán*, Fáklya, 1967. augusztus 12.

Thurzó Sándor – Tuduka Oszkár: *Enescu váradi hangversenyeiről*, Fáklya, 1967. szeptember 30.

Thurzó Sándor – Tuduka Oszkár: *Bartók Béla városunkban*, Fáklya, 1967. október 14.

Thurzó Sándor: *Rossinire emlékezünk*, Fáklya, 1968. november 24.

Thurzó Sándor: *A váradi férfi kamarakórus hangversenye*, Fáklya, 1969. január 28.

Thurzó Sándor: *Vomácska József*, Fáklya, 1969. április 26.

Thurzó Sándor: *Michael Haydn és Karl Dittersdorf Nagyváradon*, Művelődés, 1970. január.

- Thurzó Sándor: *Bihari Sándor*, Művelődés, 1970. szeptember.
- Thurzó Sándor: *Beethoven-bemutatók Nagyváradon*, Fáklya, 1970. december 12.
- Thurzó Sándor: *Enescu és Nagyvárad*, Fáklya, 1971. augusztus 19.
- Thurzó Sándor: *Csire József szerzői estje a kultúrházban*, Fáklya, 1971. november 30.
- Thurzó Sándor: *Főiskolai hallgatók hangversenye*, Művelődés, 1972. március.
- Thurzó Sándor: *Déryné Nagyváradon*, Művelődés, 1972. szeptember.
- Thurzó Sándor: *Maradandó érték Nagyvárad zenei életében, Francisc Hubic munkássága a helyi lapok tükrében*, Fáklya, 1972. november 19.
- Thurzó Sándor: *Kodály-bemutatók Nagyváradon*, Művelődés, 1972. november.
- Thurzó Sándor: *85 éves a Nagyváradai Filharmónia*, Művelődés, 1972. december.
- Thurzó Alexandru: *Activitatea lui Francisc Hubic, oglindă în presă de limba maghiară din Oradea*, Hubic-kötetben, 1973.
- Thurzó Sándor: *Puccini - színpadon és hangversenyeken*, Fáklya, 1974. december 15.
- Thurzó Sándor: *150 éve született a keringőkirály*, Fáklya, 1975. október 26.
- Thurzó Sándor: *Verdi-operák - 250 előadás*, Fáklya, 1976. február 8.
- Thurzó Sándor: *A kezdet kezdete - Az operajátzásban*, Bihari Napló, 1976. szeptember.
- Thurzó Sándor: *Koncertmester volt a XVIII. században (Pichl)*, Fáklya, 1979. július 1.
- Thurzó Sándor: *Műkedvelő operatársulat Nagyváradon*, Előre, 1981. január 7.
- Thurzó Sándor: *Bartók és nagyváradai zenetanára*, Fáklya, 1981. március 22.
- Thurzó Sándor: *Nagyváradai éneklőkanonokok (1199-1557)*, Zenetudományi írások, 1983.

A fiamról a következő fontosabb írások jelentek meg:
Fáklya, 1972. december 1. Boros Péter: *Thurzó Sándor szóló-*

estje

Fáklya, 1976. május 21. Fábíán Imre: *Mindig tenni valamit*

Fáklya, 1978. március 20. *Eredeti figyelmességről - utólag*

Fáklya, 1982. május 16. Implon Irén: *A 15 év küszöbén*

Fáklya, 1984. január 10. Fábíán Imre: *Az előadóművész öröme*

A Hét, 1984. szeptember 20. Csire József: *A kortárs zene nagyváradi hívei*

Cronica, 1985. november 22. George Pascu: *Poezia unui recital*

Fáklya, 1985. december 8. Fábíán Imre: *Thurzó Sándor József*

Familia, 1986. augusztus. Marian Mureșan: *Apariții discografice ale orchestrei camerale orădene*

Rólam pedig:

Utunk, 1968. április 26. László Ferenc: *Az „öregek” - öregek?*

Fáklya, 1969. január 19. Bihari Anna: *30 éve gyűjti*

Fáklya, 1977. október 9. *Operaegyüttes alakult*

Fáklya, 1980. december 21. I. I.: *Megszólaltatni másokat*

Muzica, 1983. március. Agneta Mărunțelu: *Alexandru Thurzo*

Fáklya: 1985. március 27. F. I.: *A nagyváradi operaegyüttes bemutatója elé*

Szívelyes üdvözlettel:

Thurzó Sándor

Levél:

Szívügyünk a zenei élet

Főtiszteletű Püspök úr! Azzal a kéréssel fordulok Önhöz, hogy szíveskedjen megfontolás tárgyává tenni alábbi soraimat:

A nagyváradi történelmi egyházaink és városunk zenei életének érdekében próbáljunk többet tenni az egyházi és iskoláink kórusainak gyakoribb szerepeltetéséért. Kórusainknak pedig adjunk olyan nagyváradi zeneszerzők neveit, hogy az rangot és tekintélyt jelentsen, úgy az egyháznak, mint a városnak.

A következő néhány példával szeretném érzékeltetni jelentkezésemet: a II. világháború után Nagyváradon 52 kórus volt,

s eredményként a filharmonikus műsorainkat kétszer-háromszor is meg kellett ismételni. Az elmúlt évben pedig a világhírű budapesti Férfi kórus a színházban igen szerény közönség előtt szerepelt. Pedig, még azzal is megtisztelte városunkat, hogy a Kodály-évfordulóra való tekintettel Kodály-estet tartottak. Még egy példa: december 19-én, a román baptistáknál, bemutatóként hangzott el Bach: Karácsonyi oratóriuma 4000 ember előtt. És még egy példa: persze ezt bátoritanul írom le, mert nagyon szubjektív, de bennem motoszkál. Az egyre szaporodó szekták, igen-igen kihasználják a zene összetartó, lelkesítő erejét és félek, hogy ők jobban élnek e mozgósító erővel!

E kitérés után rátérek azon Nagyváradon is élt, vagy megfordult zeneszerzőkre, kiknek nevei lexikonokban is megtalálhatók: Michael Haydn, Karl Dittersdorf, Wenceslaw Pichl, Szerdahelyi József, Erkel Ferenc, Ábrányi Kornél, Kersch Ferenc, Beleznay Antal, Szemethy Géza, Bartók Béla, Bánáss László, Bihari Sándor (róla nevezték el a Barátok templomának kórusát), Szalay Elemér, Halmos László. És két kiváló alkotót, Liszt Ferencet és Kodály Zoltánt kell megemlíteni még akkor is, ha nem éltek Nagyváradon. Minden jelentős városnak van Bartók-ról elnevezett kórusa, de nálunk, szinte szégyen, hogy nincs!

Természetesen tudatában vagyok – mint kívülállónak –, hogy csak kérhetek, ez pedig az, hogy szíveskedjen átgondolni, hogy érdemes-e kéresemmel foglalkozni.

Szíves türelmét megköszönve és reménykedve, maradok
Kiváló tisztelettel:

Thurzó Sándor

Nagyvárad, 1998. március 11.